

Antwoordkernen bij EUREKA 2hv: Nederland in de 18de en 19de eeuw

Antwoordkernen zijn vrijwel nooit volledige zinnen. Antwoordkernen geven alleen aan, wat er beslist in het antwoord moet staan.

De bedoeling is, dat je eerst zelf de antwoorden vindt/bedenkt. Daarna maak je er zelf goede *eigen* zinnen van. Pas achteraf controleer je, of je antwoord goed is. Vaak is het geen kwestie van goed of fout, maar van volledig of niet volledig.

Wat zijn de regels voor het maken en nakijken van opdrachten:

Indelen

1. *Voor* in het schrift komen de aantekeningen te staan en ook de uitwerkingen
2. *Achterin* het schrift komen de opdrachten te staan

Opdrachten:

3. Alle opdrachten moeten gemaakt worden. De antwoorden moeten in **HELE** zinnen uitgeschreven worden.
4. Je slaat steeds een regel over tussen de opdrachten.
5. Alle antwoorden moeten nagekeken worden:
 - a. Is een antwoord goed, dan zet je met **RODE** pen een ✓ voor de kantlijn.
 - b. Is een antwoord fout en je snapt *waarom* je antwoord fout is verbeter je met **RODE** pen.
 - c. Is een antwoord fout en je snapt *niet* waarom je antwoord fout is dan zet je met **RODE** pen een ? voor de kantlijn. Dat moet je dus vragen in de les.

Soms komt er bij de antwoordkernen **xxx**: dat betekent: zo'n antwoord moet je helemaal zelf bedenken. Vaak gaat het dan om een eigen mening, of een eigen voorbeeld: zoiets kunnen we natuurlijk niet voor je bedenken.

→ betekent: de opdracht is geen vraag. Je moet alleen de opdracht lezen. De vraag komt dan daarna: zie bij opdracht 9 →; de vraag staat bij 9.1.

..... betekent, dat wat op de stippellijn moet, overgenomen moet worden uit het boek.

12. Nederland in de eeuw

12.1 Teren op oude glorie

1.
 - **teren op oude glorie** = je geen zorgen maken over heden en toekomst, gewoon doorgaan, want vroeger ging alles goed, dus nu....
 - **stagnatie** = periode waarin geen vooruitgang plaatsvindt [stilstand is achteruitgang!]
2. volgens onderstaand voorbeeld

Textiel	<u>secundair</u>							
Bouw								

Eureka 2 hv

Enz.								

- 2.1 **primair:** landbouw, visserij (h), visserij (w): $0,16 + 0,02 + 0,02 = 0,20 = 20\%$ van de economie draait om de primaire sector!
- 2.1. 20
- 2.2. 36
- 2.3. kijk nu naar de perioden van tien jaar! Neem 1650-1659 als 100. Je weet nu meteen het procent. Voorbeeld: textiel is achteruitgegaan van 100 naar 30. Dat wil zeggen 70% minder!
- 2.4. 44
- 2.5. xxx
- 2.6. secundaire
- 2.7. tertiaire

3. Opdracht vwo 1710-1770

4. rentenieren; gesloten club; winstgevende functies
5. veepest; overstromingen; paalwormziekte
- 5.1. regenten
- 5.2. xxx
- 5.3. Oranje wordt erfelijk stadhouder

12.2 Een nieuwe politieke aanpak: de Patriotten

6. verstand lost problemen op; kritisch zijn
- 6.1 verstand = licht (helder); geloof = duister
- 6.2 18-de eeuw
- 6.3 machines en fabrieken
- 7 Amerikaanse en Franse Revolutie
- 7.1 zwaaien met Amerikaanse en Franse vlag; vertrappen van Britse vlag
- 7.2 regenten houden vooruitgang economie tegen
- 7.3 patriot = vaderlandslievend
- 7.4 Oranje: kiest voor de hoofdvijand: Engeland

Willem V

- 8 → = Zie instructie
- 8.1 inhoud van gedicht sluit aan bij beeld over slachttijd
- 8.2 profiteren / gulzigheid
- 8.3 Willem V
- 8.4 potverteren [dronkenschap], tirannie (als een god behandelt hij zijn onderdanen)
- 9 → = Zie instructie
- 9.1 volk van Nederland; allen tezamen; van het hele land

Eureka 2 hv

- 9.2 “Zij beschouwen.....scheren”.
9.3 “zij kunnen.....willen worden”
9.4 volk: “burgers en boeren.....groten en kleinen”

Opdracht VWO

10. xxx Zie instructie
10.1 geschreven (met illustraties = ongeschreven)
10.2 secundair: soms staan er “*citaten*” van een eerdere (misschien primaire) bron
10.3

feiten	meningen
Trouwde op 20-jarige leeftijd	Kaat was een opgewonden standje
Trouwde op 42-jarige leeftijd opnieuw	Als niet op haar mondje gevallen ‘mosselwif’
Bijnaan Zwarte of Ruige Keet	“wat betekende.....eerbaarheid”
Gearresteerd op 3 april 1784	Natuurlijk, natuurlijk
Overleed op 29 juni 1798	Luidruchtig mengen in

- 10.4. meningen overheersen (of beide in evenwicht)
10.5 subjectief (dan informatief)
10.6 ongeremd, onbehouwen, onfatsoenlijk persoon (sloerie): door subjectief verslag schrijver website

VERGEET NIET DE SAMENVATTING (= INVULOEFENING!) TE MAKEN

13. Nederland in de eeuw

13.1 De Franse Tijd

11. xxx = ZELF DOEN! Uiteraard kan deze vraag in de toets komen!
11.1. xxx
11.2. xxx
12. scheiding kerk-staat; afschaffing standenmaatschappij; afschaffing gilden en poorterschap; invoering eenheidsstaat
- 12.1.
- alle burgers voor wet gelijk, geen bevoordeling en geen benadeling van godsdiensten: godsdienst is voor staat een privézaak;
 - iedereen, ongeacht inkomen of afkomst, gelijk voor de wet: geen bevoorrechten meer
 - in strijd met gelijkheidsbeginsel: gilden en poorters hebben rechten die anderen niet hebben
 - geen statenbond meer: nationaal bestuur en een nationale wet voor alle delen van het land gelijk
- 12.2. verkiezingen
12.3. vrouwen niet; mannen die steun trekken niet; mannen die voor Oranje zijn niet
- 13 xxx
- 14 →= Zie instructie
14.1 xxx
14.2. xxx.
14.3. xxx

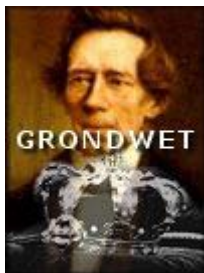
Eureka 2 hv

- 14.4. xxx
- 14.5. xxx
- 14.6. xxx
- 14.7. geschreven, want tekst
Primaire, want ter plekke opgeschreven door ambtenaar, vader en getuigen
Niet standplaatsgebonden, want alleen feiten; objectief: alleen feiten vermeld

13.2 Nederland onder koning Willem I (1813 – 1840)

- 15 België, Nederland, Luxemburg: Benelux
- 16 xxx = Zie instructie
- 16.1 Oranje terug;
- 16.2 Willem I verzoent zich met patriotten; Willem moderniseert economie
- 17 benoemt zelf ministers; vriendjespolitiek; willekeur
- 18 clericalen en liberalen
- 18.1 clericalen, **omdat** zij geen protestantse vorst willen
liberalen, **omdat** zij geen autocratische vorst willen
- 18.2 revolutie in Parijs: opera in Brussel
- 18.3 autocratie
- 18.4 afscheiding van België

13.3. Nederland wordt een parlementaire democratie (1840 – 1848)

Thorbecke

- 19 1848
- 19.1 Willem II
- 19.2 Thorbecke
- 19.3 liberalen
- 20 Vrijheid van meningsuiting; - van vereniging; - van drukpers; - van vergadering;
bescherming persoonlijke levenssfeer; onschendbaarheid menselijk lichaam;
kiesrecht; recht op eerlijk proces
- 20.1 xxx
- 21 ministeriële verantwoordelijkheid; koninklijke onschendbaarheid; census-kiesrecht; autonomie en medebewind; jaarlijkse begroting
- 22 xxx = Zie instructie
- 22.1 voor 1848: ministers verantwoordelijk aan koning; na 1848 aan 2-de kamer;
- 22.2 voor 1848: vriendjes van koning; na 1848: vertegenwoordigers van provincie
- 22.3 voor 1848: niet direct gekozen; invloed van adel, steden en platteland; na 1848: rechtstreeks gekozen door alle mannen boven bepaald inkomen
- 23 censuskiesrecht (= afhankelijk van inkomen, bezit)
- 24 monarchie

Eureka 2 hv

- 25 democratie = volk (velen) heeft (hebben) de macht. Parlementair: volk oefent die macht uit door vertegenwoordigers te kiezen
 - 25.1 indirect: parlement =
 - 25.2 regeringsvorm
 - 25.3 niet alle burgers mogen stemmen: 1. vrouwen niet; armere mannen niet

- 26 begroting = van tevoren bepalen waaraan geld van de burgers wordt uitgegeven en hoe hoog de belastingen zijn. De volksvertegenwoordiging beslist
 - 26.1 aanpassen aan nieuwe omstandigheden
 - 26.2 prinsjesdag
 - 26.3 volksvertegenwoordiging; Staten-Generaal
 - 26.4 2-de Kamer en 1-ste Kamer
 - 26.5 gemeente: Gemeenteraad; provincie: Provinciale Staten

13.4 Wonen en werken in Nederland (1850 – 1918)

Straatbeeld 19de eeuw Amsterdam

13.4.1 Wonen in een grote stad

- 27 donker; laag plafond; weinig ruimte; geen schoorsteen; geen aparte vertrekken; te dicht bewoond; geen sanitair; vocht
 - 27.1 maatschappelijk werkster
 - 27.2 geschreven, tekst
 - 27.3 primair; Mercier = getuige geweest (zelf gezien)

- 28 xxx = Zie instructie
 - 28.1 objectief: bijna alleen feiten; informatief: feiten en beargumenteerde meningen; subjectief: vooral meningen en gevoelens (vaak niet beargumenteerd)
 - 28.2 venster + tafel + drie stoelen; geen spoor van sanitair; enige venster; huurprijzen
 - 28.3 allerbedroevendste ellende; tweede bedstee; meteen midden in de woning;
 - 28.4 informatief: feiten en meningen, maar die zijn wel gebaseerd op feiten

- 29 xxx = Zie instructie
 - 29.1 Geschreven: tekst en cijfers
 - 29.2 objectief: feiten = controleerbaar (uitgerekend, geteld)

- 30 xxx = Zie instructie
 - 30.1 Woningen
 - 30.2

Vergelijkingspunten	Mercier	Gemeente Amsterdam
personen	Meer dan 5 a 6	4,5
Riolering	Geen spoor	53 % niet; 47 wel
Waterleiding	Geen spoor	77 % wel
Aantal kamers	Één	37% 1-kamerwoning

30.3 Verschillen

31 Xxx = Zie instructie

31.1 nee: niet representatief voor alle woningen

31.2 nee: 5367 zijn niet alle woningen

31.3 bron 2: bron 2 slaat op meer woningen

31.4 door onderzoek van alle woningen of door een zeer goede steekproef (dus huizen van armen, middengroepen en rijken in de juiste verhouding)

31.5 Arbeiderswoningen

32 slechte huisvesting en slechte hygiëne

32.1 acuut: komt op en verdwijnt weer (epidemie); chronisch = blijvende ziekte

33 Amersfoort en Bunschoten

33.1 één voorbeeld: januari 33 van de 64 = 51 %

13.4.2. Werken in Nederland

34 primair, secundair, tertiair

34.1 xxx zelf doen !

34.2 landbouw daalt van 44 naar 24 % (-20); industrie stijgt van 24 naar 35 % (+11); handel stijgt van 32 naar 41 % (+9). Na 1920 stijgt industrie niet meer

34.3 sterke daling primair (-29); stabilisatie en daarna daling industrie 31 via 37 naar 27 = +6 en -10); sterke stijging handel en diensten (+31)

34.4 wonen in steden, werken in fabrieken

Arbeiders

35 de voorwaarden waaronder loonarbeiders hun werk verrichten

35.1 nominaal: het bedrag dat ze krijgen uitbetaald; reëel = wat ze voor dat bedrag kunnen kopen

35.2 gedaald

35.3 gestegen

36 xxx = Zie instructie

36.1 brood, aardappelen; groenten enz.

Eureka 2 hv

- 36.2 vlees/vis, zuivel, suiker/koffie/thee
- 36.3 voeding
- 36.4 kleding/huisvesting (overig)

- 37
 - **begin huwelijk:** één inkomen, geen kinderen: *redelijk*;
 - **opgroeiende kinderen:** één inkomen, veel monden te voeden, bijbaantjes leveren weinig op: *slecht*;
 - **kinderen aan werk of huis uit:** kinderen betalen kostgeld of geven ouders iets extra's: *redelijk*;
 - **ouders bejaard:** geen inkomen, afhankelijk van kinderen: *slecht*
- 37.1 vrouwen verbieden te werken is misschien mooi, want de meeste vrouwen hebben ongezond werk, maar als de inkomsten niet worden aangevuld betekent zo'n verbod armoede. Dus daarom wil de moeder de kinderen bij de minister laten eten: SPOT

13.5 Politieke en sociale strijd

13.5.1 Schoolstrijd

- 38 schoolstrijd; kiesrechtstrijd, sociale kwestie
- 39 bestuurd door gemeente, provincie of staat (overheid)
- 39.1 bestuurd door verenigingen van ouders en instellingen (kerk bijv.)
- 39.2 liberalen, socialisten
- 39.3 confessionelen (katholieken en protestanten)
- 39.4 openbaar onderwijs doet niet aan godsdienstige opvoeding, zelfs anti-godsdienstige leraren
- 40 1917: gelijkheid van openbaar en bijzonder onderwijs in Grondwet

41

Socialisten	SDAP	Troelstra
katholieken	RKSP	Schaepman
Protestanten	ARP	Kuyper

41.1 Thorbecke

13.5.2. de kiesrechtsrijd

- 42 kiesrecht afhankelijk van inkomen en bezit (belastingaanslag = census)
 - 42.1 naar de stembus gaan om iemand te kiezen
 - 42.2 je zelf kandidaat stellen, zodat anderen jou kunnen kiezen
 - 42.3 kiesrecht onafhankelijk van geslacht en inkomen (voor iedereen boven een bepaalde leeftijd)
- 43 arme mensen zijn beïnvloedbaar; hebben te weinig verstand van zaken
 - 43.1 democratie gaat uit van mensen, terwijl bestuur moet uitgaan van kerkelijke/bijbelse uitgangspunten
 - 43.2 ruil: gelovigen krijgen gelijkheid van onderwijs in ruil voor algemeen kiesrecht
 - 43.3 ook arbeiders krijgen dan stemrecht (de meeste socialistische kiezers zijn arbeiders)
 - 43.4 1917: algemeen kiesrecht (actief) voor mannen; 1917 passief kiesrecht voor mannen en vrouwen; 1919: ook vrouwen algemeen actief kiesrecht
- 44 Vrouwenkiesrecht
 - 44.1 Xxx zelf doen!
 - 44.2 xxx
 - 44.3. xxx

affiche voor vrouwenkiesrecht

13.5.3. de sociale kwestie

- 45 strijd tussen kapitaal en arbeid (bezitters en niet-bezitters)
 - 45.1 verdeling van de welvaart; beter bestaan voor de armere bevolkingsgroepen
- 46 opheffen / laten verdwijnen
 - 46.1 laten bestaan: vraag en aanbod
 - 46.2 nivelleren = minder groot maken
- 47 **Socialisten:** staat bezit productiemiddelen; **Liberalen:** staat maakt wetten; **Confessionelen:** staat verdeelt welvaart
 - 47.1 Staat verdeelt de welvaart gelijk onder iedereen
 - 47.2 nachtwerkerstaat: staat moet alleen zorgen, dat er eerlijk spel is
 - 47.3 staat moet alleen optreden als evenwicht verstoord raakt of om mensen zichzelf te laten helpen
 - 47.4 Hoe werd er gedacht over de rol van de staat?
- 48 xxx
 - 48.1 klassenstrijd: socialisme
 - 48.2 concurrentie: kapitalisme
 - 48.3 nivelleren/solidariteit/overleggen: sociale wetten (mengvorm socialisme/kapitalisme)

Eureka 2 hv

- 49 wetten om mensen te beschermen tegen risico's van het leven
49.1 ziektewet; ongevallenwet; ouderdomswet; werkloosheidswet; arbeidstijdenwet
- 50 confessionelen: samenwerken /overleggen tussen rijk en arm
50.1. overslaan: er staat geen bron op de vorige bladzijde
50.2. liberalen: vrijheid in economie; markt regelt zelf; vrije concurrentie
50.3. socialisten: bij de onderste tekening heeft ieder een gelijk deel; bij de bovenste (kapitalisme) vecht iedereen tegen iedereen (winnaars en verliezers)

13.6 Nederland naar de twintigste eeuw

- 51 minder mensen in primaire sector; industriële sector groeit (machines, fabrieken, elektriciteit); infrastructuur (openbaar vervoer, wegen, telecommunicatie)

52 xxx

52.1 xxx

- 53 Maak altijd ZELF de samenvattingopdracht: goede oefening voor de toets!

54

MAAK OOK DE OVERZICHTSOPDRACHTEN TER VOORBEREIDING VAN HET EINDEEXAMEN

55. Fokke en Sukke 1 = de eerste spoorlijn, industrialisatie; Fokke en Sukke 2 = leerplichtwet Fokke en Sukke 3 = de Belgische opstand